

Humor adolescent contra l'extermini

El treball d'una investigadora francesa, Claire Audhy, de rastrejar la creació teatral en els camps nazis, donà un fruit insospitat: una mordaç peça per a titelles escrita en el camp de Terezín. L'autor: un adolescent de 13 anys

Text de Xavier Aliaga

La relació entre la creació artística i la salvatge i inhumana política d'extermini dels jueus i unes altres minories ètniques per part del règim nazi d'Adolf Hitler sempre ha estat problemàtica. La celebèrrima frase del filòsof alemany Theodor W. Adorno –“escriure poesia després d'Auschwitz és un acte de barbàrie”– potser simbolitza aquesta conflictivitat. I més encara quan parlem del tractament humorístic de la Shoà (terme hebreu referit a l'holocaust), per molta ironia o distància que marque la creació.

Algunes de les crítiques a la pel·lícula *La vita è bella* (1997) de Roberto Benigni anaven en aquell sentit. Al film es conta la història d'un pare que convenç el seu fill que els treballs i les humiliacions que pateixen en un camp d'extermini formen part d'un joc. Així, el pare tracta d'aïllar el seu fill del sofriment a través d'una fantasia. Benigni interpreta aquell paper amb un histrionisme una mica irritant, però llança una idea interessant sobre els mecanismes de defensa que la ment humana és capaç d'activar en situacions extremes.

L'art i la creació formen part d'aquells mecanismes. L'any 2013, una jove investigadora de la

Universitat de Strasburg especialitzada en recerca teatral, Claire Audhy, posà en marxa un treball per rastrejar la producció teatral en els camps de concentració nazis i del règim col·laboracionista de Vichy. Audhy preguntà a les associacions relacionades amb l'extermini si algú recordava haver assistit a alguna representació teatral als *lager*.

Al principi no obtingué cap resposta. Fins que una “veueta feble”, corresponent a una supervivent de l'extermini, la va cridar per confirmar-li que assistí a una representació al camp de Theresienstadt (actualment Terezín), a Txèquia. La investigadora cercà informació en els arxius del camp. I trobà un magazín clandestí, *Vedem* (“liderem”, en txec), amb dibuixos, poemes i reportatges. Entre aquells materials, a més, una petita peça teatral d'onze pàgines, “Necessitem un fantasma”, escrita per a titelles. Quan rebé la traducció de l'obra al francès, la sorpresa d'Audhy fou majúscula en descobrir que l'autor havia estat Hanuš Hachenburg, que llavors tenia tan sols 13 anys.

El contingut simbòlic i al·legòric de la peça, que segons el testimoni arreglat per la investigadora s'arribà a representar, és encara més sorprenent. “Necessitem un fantasma” conta la història d'un rei, el nom del qual podríem traduir com a Cara Terròs I, que vol que el seu poble pense com ell i decideix que la seua guàrdia, els Salsitxes Brutals, recuperen els ossos dels súbdits majors de 60 anys per tal de crear un fantasma reial. Sota aquest senzill argument hi ha una burla mordaç del nazisme. Un símbol de contrapropaganda. Però també de resistència a través de l'humor. ●

TITELLES I EXTERMINI. Dalt, una imatge del cementiri de Terezín. Sobre aquestes línies, la portada del magazín *Vedem* que contenia la peça teatral de titelles escrita per Hachenburg.